

Globální rozvojové vzdělávání v přípravě učitele

HANA HORKÁ, KATEDRA PEDAGOGIKY

Literatura (výběr)

BAUMAN, Z. *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0817-7.

EHL, M. *Globalizace pro a proti*. Praha: ACADEMIA, 2001.

FOUNTAIN, S. *Místo na slunci*. Praha : Arcadia, 1994.

HORKÁ, H. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: MSD, 2005.

HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století. Globální výchova v podmínkách české školy*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-85-0..

KOVALIKOVÁ, S. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž: Spirála, 1995.

PIKE, G., SELBY, D. ***Globální výchova***. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-85623-98-6.

PIKE, G., SELBY, D. ***Cvičení a hry pro globální výchovu***. Praha : Portál, 2000.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha : VÚP , 2004.

SKALKOVÁ, J. Výchova a vzdělávání v kontextu soudobých globalizačních tendencí. *Pedagogika*, 2000, roč. XLX, č. 1, s. 13 - 22. ISSN 3330-3815.

BIOLEK, Jaroslav. *PodObal: příručka pro výuku o globálních souvislostech našeho obchodování*. Edited by Eva Malířová. Brno: NaZemi - Společnost pro fair trade, 2011. 264 s. ISBN 9788026006923.

Náhradní obsah: Hicks, D. (2008). Ways of seeing: The origins of global education in the UK. Background paper for: UK ITE network inaugural conference on education for sustainable development/global citizenship. London. <http://www.teaching4abetterworld.co.uk/docs/downlo>

Náhradní obsah: MZV ČR. (rok neuveden). Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání ČR pro 2011-2015. Dostupné z <http://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/co-je-grv/oficialni-dokumenty-cr.html>

Náhradní obsah: de Oliveira Andreotti, V. (2014). Soft versus critical global citizenship education. *Development Education in Policy and Practice*, 21(3), 40–51.

Metodická podpora pro výuku témat globálního rozvojového vzdělávání. Dostupné z <http://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/>.

Jaká je realita globálního světa?

Globalizace spočívá ve vzájemném ekonomickém, politickém, kulturním aj. propojování nejen blízkých regionů či států, ale i velkých geografických celků a celých kontinentů.

Sociálně kulturní důsledky globalizace

Pozitivní :

rozvoj mobility, turismu,

multikulturní rozhled,

nezávislost jednotlivců a skupin na lokálních zdrojích informací,

rychlé šíření důležitých informací bez hranic a politických omezení,

dostupnost světové vědy, knihoven, muzeí, archívů a služeb všeho druhu,
možnost vědeckých, odborných a osobních kontaktů prostřednictvím
videokomunikace,
individuální vzdělávání,
možnost sebeuplatnění,
svobody podnikání atd.

Negativní:

informační exploze (*ztěžuje orientaci a rozlišování mezi podstatným a vedlejším*)

nepoměr mezi rychlostí civilizačního vývoje a pomalým tempem lidské evoluce
→ *obtíže při adaptaci na změny*

demoralizující vliv multimediálních komunikačních prostředků (*Internet je zdrojem nejen erotiky, ale i nejtvrďší dětské pornografie, propaguje násilí, zprostředkovává i metodiku terorismu - např. výrobu výbušnin, používání zbraní, způsobuje závislost, e-mail umožňuje šíření nežádoucích a negativních informací, např. filozofie fašismu, okultismu, satanismu*)

vysoké nároky na výkon (způsobující psychický tlak, stresy a civilizační nemoci) → pragmatický přístup k životu, účelové jednání, úsilí o dosažení cíle v co nejkratší době za každou cenu, vydělávání peněz co nejrychleji, co nejjednodušším způsobem),

neuroticismus dětí, osobnostní labilita, poruchy kognitivních procesů, jiné psychické deficity kompenzují drogové závislosti.

vakuum skutečných hodnot → příklon k různým skupinám a sektám

násilí a agresivita (*kriminalita mladistvých, prostituce, narkomanie, brutální šikanování, hrozba AIDS, dětské oběti násilí ..*)

depersonalizace lidí

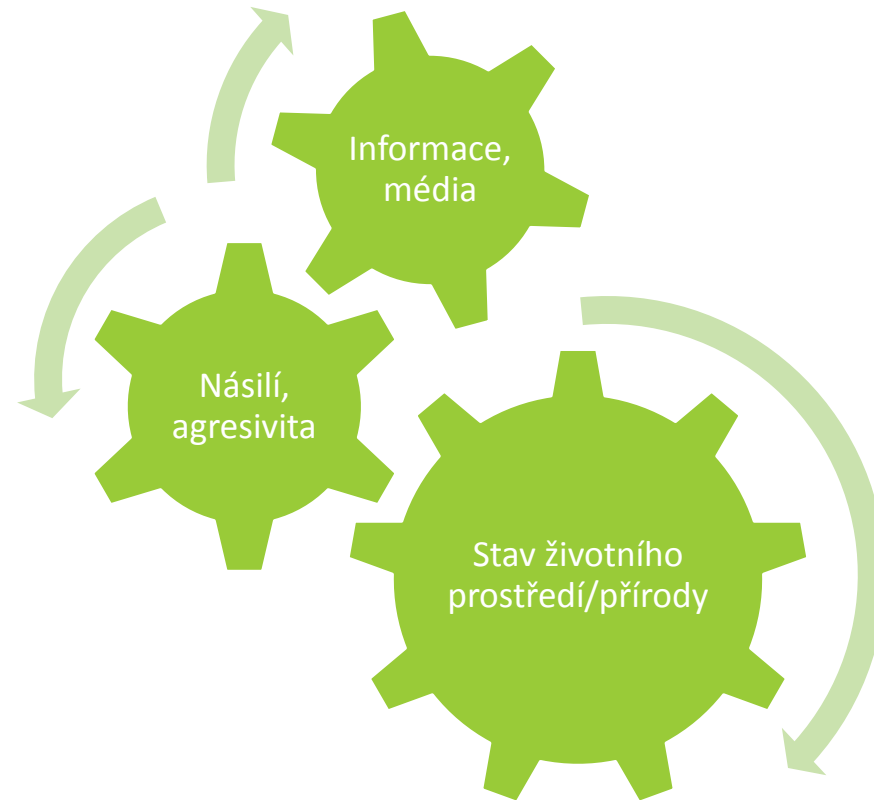
přibývání deprivantů v mocenských pozicích → *ohrožení demokracie aj.*

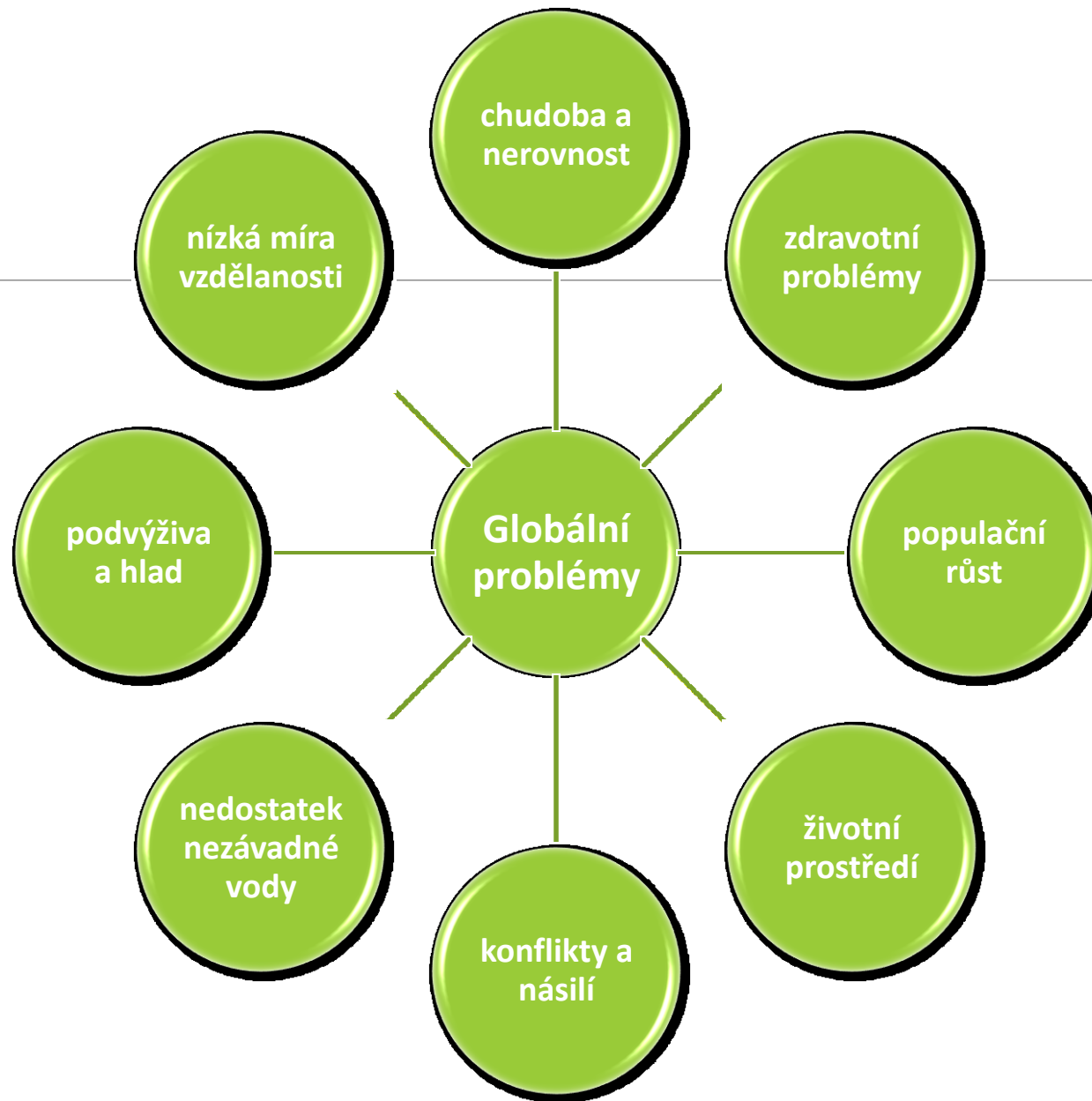
uniformita výrobků a spotřeby: *stejná móda, stejné jídlo, stejné firmy, knihy, songy apod.*

„únik mozků,, z ekonomických slabých zemí do zemí ekonomicky silných

nepříznivé environmentální důsledky zvýšených nároků na suroviny
(*regionální ekologické havárie mají globální důsledky*)

Jak může výchova ve škole reagovat na sociální důsledky globalizace ?

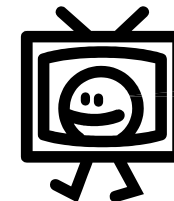
Výchova odpovídá na sociální důsledky globalizace v mnoha směrech:

Na uniformitu „moderního životního stylu“ (ve výrobě, zábavě, oblékání, stravování apod.) tím, že učí žáky zvládat projevy anonymního světového systému, tj. uvědomovat si jeho různé dimenze a rozpory, což v praxi znamená diskutovat o nich, kriticky je hodnotit, zaujímat vlastní aktivní stanoviska.

Na častý **demoralizující vliv multimediálních komunikačních prostředků**, na zvyšující se násilí v rodině a společenském styku provádět analýzu a získat kritický odstup k informacím z médií, tedy „obranné látky“ proti jejich nežádoucímu působení.

Na některé vadné soudobé trendy, např. neustálý spěch, nezám, lhostejnost, necitlivost, povrchnost, sobectví, nevraživost ap. promyšlenou koncepcí osobnostní a sociální výchovy, výchovy ke zdraví.

Na **pocit bezmocnosti před riziky**, které vedou k uzavření do vlastní skupiny a odmítání těch „druhých“ promyšlenou koncepcí výchovy interkulturní/multikulturní.

Na nepříznivé **environmentální důsledky**, regionální ekologické havárie s globálními důsledky ap. promyšlenou koncepcí výchovy ekologické/environmentální.

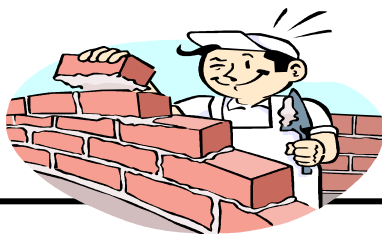
Pojetí člověka a světa v globální výchově

Člověk jako součást světa
jedinečná individualita ve smyslu originality
a specifické hodnoty

Svět

= celek přírodně společenský = společensky
reflektovaný, ohrožený i chráněný

Lidský (vnitřní) rozměr globality - pozitivní
změny vnějšího systému jsou závislé na kvalitě
lidského činitele (vztah fyzické, duchovní a
duševní výbavy člověka).

**vnější dimenze: prostorová
Problémová
časová**

K čemu směřujeme?

- Porozumění cílům a koncepci GRV,
- získání tematického a metodického **vhledu do oblasti globálního rozvojového vzdělávání (GRV),**
- seznámení s možnostmi **začlenění GRV do výuky,** včetně materiálů pro praxi.

Výstupy

- popsat **sociální, kulturní a ekonomické procesy** utvářející současný svět, hlavní aktéry globalizace;
- nejzávažnější **globální témata současnosti** a možnosti jejich řešení;
- orientovat se v trendech současné pedagogiky a v **interaktivních metodách výuky**;
- charakterizovat **instituce a organizace**, které se zabývají problematikou rozvojové spolupráce;
- **aplikovat metody při přípravě vlastní GRV výukové aktivity**;
- pracovat s **principy kritického myšlení** a filosofie pro děti;
- aktivně využívat podpůrné informační a metodické materiály.

Globální rozvojové vzdělávání

- celoživotní vzdělávací proces k **pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí** v rozvojových a rozvinutých zemích a k **porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům**;
- rozvíjí **dovednosti** a podporuje **vytváření hodnot a postojů** k řešení lokálních a globálních problémů;
- směřuje k přijetí **zodpovědnosti** za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost **žít důstojný život**.

Navaznost globálního rozvoje ve vzdělávání na ostatní priority ve vzdělávání

Cíle, témata a principy GRV „in“ interkulturní vzdělávání, environmentální výchova, výchova k lidským právům, výchova k občanství a další oblasti vzdělávání). Usilují o:

výchovu k hodnotám – respekt k sobě samému a k druhým, smysl pro společenskou zodpovědnost, smysl pro sounáležitost a aktivní přístup k učení sebe sama a druhých;

rozvoj myšlenek a znalostí týkajících se technologických změn, nerovností v životních podmínkách obyvatel světa, demokracie, vlády a občanství atd.;

rozvoj klíčových schopností a znalostí – komunikační, sociální, občanské, pracovní, kompetence k řešení problémů a kompetence učit se;

zajištění tvůrčích příležitostí a aktivity v průběhu vzdělávacího procesu – individuální a společné práce, sdílení odpovědnosti za výsledky učení, spoluúčast na vzdělávacím procesu.

Základní principy globálního rozvojového vzdělávání

Globální zodpovědnost – zodpovědnost za sebe a za svět, ve kterém žijeme,

Participace – účast na řešení problémů a konfliktů,

Partnerství – spolupráce a rovnocenné partnerství mezi aktéry, státními i nestátními,

Solidarita – solidarita s lidmi žijícími v obtížných podmínkách a ochota jim pomoci,

Vzájemná propojenost – vnímání současného světa jako celku a hledání souvislostí mezi místním, regionálním i celosvětovým děním,

Otevřenost a kritické myšlení – otevřený a kritický přístup k informacím a názorům, schopnost morálního úsudku a rozhodnutí na základě informovaného postoje,

Sociální spravedlnost – aktivní podpora dodržování lidských práv a prosazování rovných příležitostí pro všechny,

Udržitelný rozvoj – přizpůsobení životního stylu potřebě zachování a zlepšení kvality životního prostředí pro příští generace.

Co se Vám vybaví, když se řekne „dnešní základní škola“?

V čem spatřujete proměnu a nové perspektivy v oblastech výchovy?

Na základě vašich dosavadních zkušeností se vyjádřete k dané otázce:

- a) z obecného hlediska
- b) z pohledu pedagogického.

Zaměřte se na cíle, obsah a formy výchovy.

Globální výchova (*celosvětová, planetární, mnohostranná*)

moderní přístup k člověku v procesu výchovy v dnešní složité a rozporuplné době.

filozofickým východiskem - tzv. globální, systémové chápání světa, a to z hlediska přírodního prostoru a času i z hlediska lidského.

pojetí cílů vzdělání – postoje, hodnoty, dovednosti, vědomosti; NE pouze předávat, ale objevovat, hledat, konstruovat

pojetí dítěte – svébytnost, identita vidění světa; přístup partnerský, pochopení, úcta, respekt, tolerance, porozumění x dnešní dítě, proměny dítěte a dětství.

pojetí vztahu U – Ž – vede, určuje, dává x je překvapován, inspirován, obohacován

Bipolární a systémové vztahy ve výchově

Vnějškově řízená výchova – ke konformitě; absence dialogu, málo kooperace, vnější disciplína, bez žákovy prožívání, respektu k individualitě atd.

POZOR – autoritářské, racionalistické působení školy x odpor proti jakémukoliv přinucování a tlaku, dobrovolnost v konání x maximální respekt k přáním dítěte, tolerance k jeho cílům.

Pozor na **umělá dilemata**: autorita učitele x svoboda žáka, spontánní zájem žáka x vnitřní úsilí, výchova založená na seberozvoji žáka x na vnějším působení.

DĚLEJ SI CO CHCEŠ X DĚLEJ, CO CHCI JÁ!!

Pozor na umělá dilemata

Dítě /žák

žák

náročnost

spontaneita

svoboda

hra

práce

subjekt

x učivo;

x učitel,

x láska,

x řízení,

x kázeň,

x učení,

x radost,

x objekt

Proměny cílově obsahové orientace výchovy

- **Témata evropské integrace, globální výchovy**
- **interkulturní/multikulturní výchovy,**
- **environmentální výchovy,**
- **osobnostní a sociální výchovy,**
- **výchovy demokratického občana,**
- **mediální výchovy.**

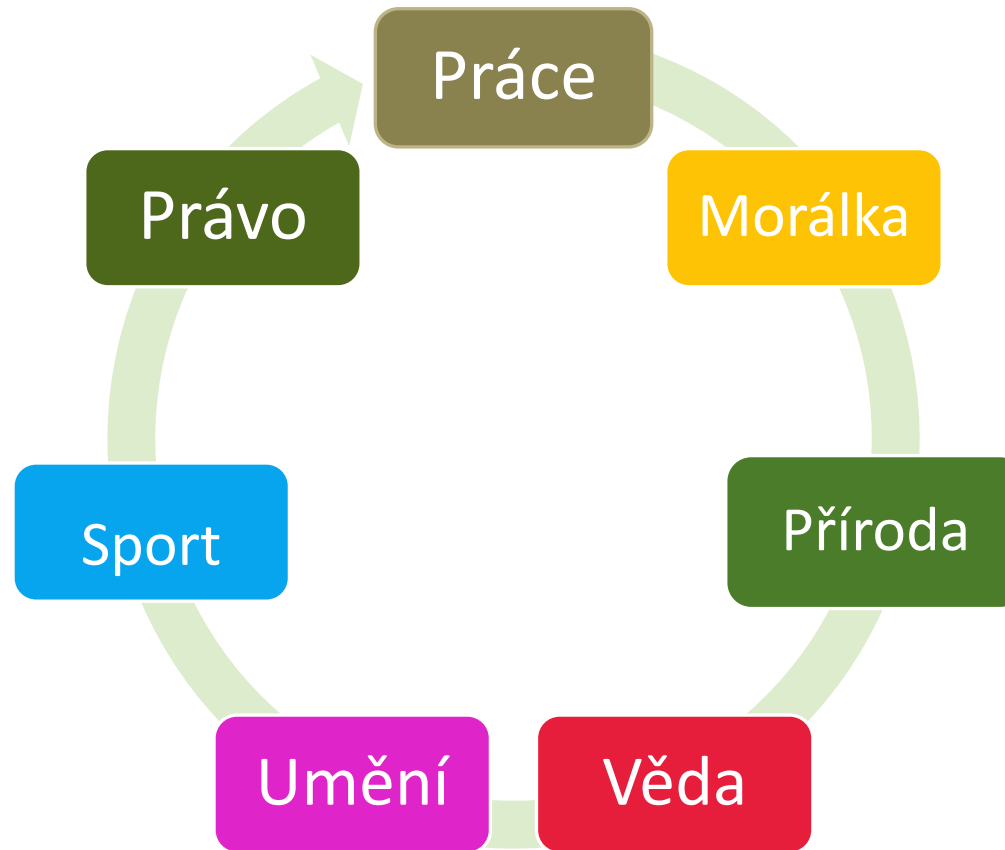
Globální výchova

Spojuje **dva směry pedagogické teorie a praxe** - ústřední prvky vzdělávání v dnešním světě spojitosti a souvislostí:

1. směr - „planetární vědomí“, respektování principu „jedné Země“ - zájmy jednotlivých států je třeba vnímat v kontextu potřeb celé planety;
2. směr – důraz na ústřední postavení dítěte.

Jak se proměňuje pohled na tyto oblasti lidské kultury a přírodu?

Příklady proměn a nových perspektiv složek výchovy

V oblasti výchovy **vědní (vědecké a jazykové)**

- utváření syntetického pohledu na svět,
- rozvoj systémového a kritického myšlení
- schopnosti stále se odpovědně učit,
- být aktivní v přístupu ke světu a dokázat odhalovat souvislosti,
- komunikace v různých jazycích,

-
- dovedností vést dialog, věcně diskutovat, argumentovat, hájit své názory a postoje, naslouchat,
 - učit se společně hledat řešení problémů nenásilně, ale asertivně, překonávat překážky na základě důvěry, spolupráce a tolerance., flexibilita a dynamičnost,
 - osvojování funkční gramotnosti.

Ve sféře pracovní (technické a ekonomické)

- rozvoj pracovní kultury
- otázka hodnoty lidské práce
- vnímat problémy a úkoly světa práce v složitých podmínkách pracovního trhu (utilitární aspekty + antropologický význam lidské práce)
- vhléd do ekonomických, ekologických i estetických otázek světa techniky
- rozvoj tvořivosti
- otázka vztahu učení a práce (koncept celoživotního učení).

V okruhu výchovy mravní

- utváření vztahů mezi lidmi a mezi lidmi a prostředím,
- respekt k **lidským právům**, k základní sociální **spravedlnosti**, ke kulturní odlišnosti států i občanů v jednotlivých zemích,
- **vlastní stanoviska ke globálním problémům lidstva** (ochraně životního prostředí, důsledkům rasové, etnické, náboženské nesnášenlivosti, otázkám bídy a hladu, rozporným důsledkům vědy a techniky apod.) z demokratických a humanistických pozic.

-
- význam **hodnot**, angažovanost **pro udržení přírody a životního prostředí**, role **mezilidských vztahů a solidarity** X **zbožnění konzumu, bezohledný egoismus, nepoctivost a podvody, touha po svobodném životě bez závazků, nezájem o věci veřejné,**
 - podpora dovedností demokratického chování, **zájmu o věci veřejné**, realizace principu aktivní občanské participace, občanské spoluúčasti a rozvíjení pocitu **spoluodpovědnosti** za řešení problémů.

Interkulturní/multikulturní vzdělávání

- seznamování s **tradicemi a rozmanitostí** ostatních světových kultur,
- uvědomování si **hodnoty a přínosu vlastní kultury** do celkového kulturního dědictví,
- podporovat **originalitu a svébytnost**, vědomí národní identity na základě **znalostí vlastních tradic**,

-
- posilování společenské **solidarity**,
 - rozvíjení smyslu pro odlišnosti jiných kultur, pěstování tolerance.
 - Uplatňování **multikulturních aspektů ve výchově** znamená naplňovat požadavek **učit se „žít společně,, a „žít s ostatními,,** (srv. Zpráva UNESCO 1997, s. 53-54).

V oblasti výchovy estetické

- rozvoj v oblasti estetická a umění na základě **srovnání a lepšího pochopení jiných kultur,**
- posilování role umění x vlivy **povrchní pseudokultury,** šířené médii v globalizujícím se světě;
- **jednostranný** ekonomismus, jednostranně konzumní životní styl ap. x vztah umění a osvojování poznatků vědy a techniky;
- vzájemné vztahy **vědeckého a estetického osvojování skutečnosti,** racionálního a emocionálního prožívání v pojetí učiva. **Umění jako specifický způsob poznání a komunikace.**

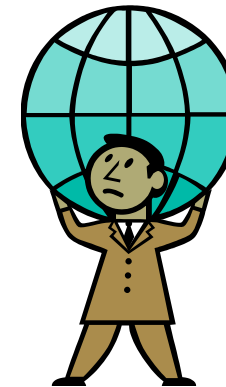
-
- vnímavost, emocionální vztah a citlivý přístup ke světu;
 - pozitivní city v chování, jednání a prožívání životních situací, cit pro soulad, harmonii, vyváženost; smysl pro krásu, vkus, účelnost;
 - kultivovat své potřeby a projevy;

-
- nazírat a hodnotit **vztahy a jevy v přírodě a společnosti** z estetického hlediska;
 - chápat bohatství a složitost **citového života**;
 - vést k ohleduplnému, vnímavému a citlivému **vztahu k lidem, k přírodě a ke kulturním a etickým hodnotám**;
 - otevřeně a kultivovaně projevovat své city v chování a jednání a vyjadřovat svůj prožitek;

-
- vlastní estetické činnosti v projevu výtvarném (kreslit, malovat, modelovat), hudebním (zpívat a hrát na nástroj), slovesném (výrazně číst, recitovat, dramatizovat, vyprávět).

Ve sféře tělesné (zdravotní a pohybové)

- posílení **osobní odpovědnosti** za své zdraví;
- akcent na výchovu ke zdravému životnímu stylu, zejména oblast **prevence** proti drogovým, herním a jiným závislostem apod.

Environmentální výchova

- *směřuje jednoznačně k překonání primitivně egocentrických, sebestředných názorů a preferencí hodnot*
- *podílí se na nové duchovní integraci člověka, jehož vřazuje do celku přírody a kultury*
- *usiluje o zastavení a zvrácení dosavadního způsobu poškozování přírody.*

Nové kulturní obsahové principy: *hodnotová priorita přírody pro lidský život, závislost člověka na přírodě a požadavek ekologizace duchovní a materiální kultury.*

Globální výchova **neuznává** vytváření umělých dilemat,

např. **globální x lokální** (*lidé se stávají občany světa a přitom si zachovávají identitu, neztrácejí své kořeny*),

univerzální x individuální (*kultura je globalizována x tradice, kulturní zázemí, unikátní povaha lidské bytosti je zachována*), **tradiční x moderní** (*přizpůsobení změnám na základě analýzy minulosti*),

krátkodobé x dlouhodobé uvažování (*přemíra informací, vratké emoce, touha po okamžitých řešeních x pečlivě promyšlená reformní strategie, založená na trpělivosti, vyjednávání a souladu*),

potřeba soutěživosti x stejné příležitosti pro všechny (*soutěživost motivuje, spolupráce posiluje a solidarita sjednocuje*),

nevidaný rozvoj poznání x možnosti jejich osvojení
člověkem (jádra vzdělávání - pomoc žákům **zdokonalit**
jejich život prostřednictvím znalostí, experimentu a
rozvoje své vlastní osobní kultury),

duchovní x materiální (i v době materiální civilizace touží
lidstvo **po ideálu a morálních hodnotách**, výchova má v
každém pozdvihnout nadosobní **morální hodnoty** v
souladu s jeho životními tradicemi a zvyky).

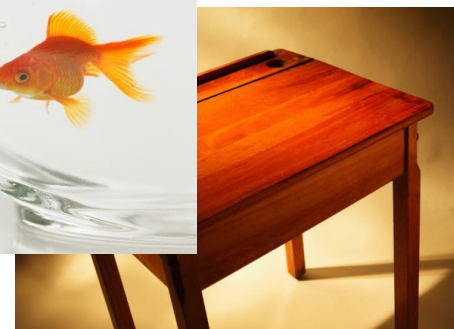
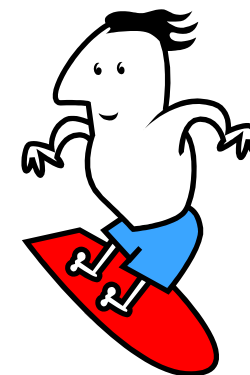
At' se vám daří!

Jaká je situace ve školách?

Jak učíme o světě přírody x a kultury?

Co naši práci limituje?

Co nám může pomoci ke zlepšení?

Východiska aneb nač reagujeme

Vzdělávací systém přispívá k prohlubování dnešní globální ekologické krize.

Kultura (civilizace) (vč. duchovní kultury, tj. i systému vzdělávání) není tak „*pravdivá, vznešená a člověka ochraňující*“ (Šmajs 2008).

Kvalita (environmentální) výchovy nabývá značného významu pro budoucnost naší planety.

Vzdělávací systém přispívá k prohlubování dnešní globální ekologické krize

Vzdělání jako formativní faktor lidské **osobnosti** i utváření **kulturního systému**.

Vzdělávání:

prezentuje kulturu nekriticky;

příroda není **prioritou**; přednost má **člověk** s jeho přáními, touhami a cíli;

příroda jako „**objekt, materiál, zdroj**“;

důsledky civilizace marginalizovány nebo přehlíženy;

nedostatečně tematizován protiklad (konflikt anebo vztah) **kultury a přírody** (Višňovský, 2009, s. 46).

Překonávání **manipulativního nahlížení** na přírodu i lidskou společnost, tzn., že:

- „**ovládání** přírody je člověku právoplatně předurčeno;
- neomezená "vláda nad přírodou" je dobrá;
- **neomezený** růst ekonomiky, bezohledná exploatace v zájmu krátkozrace pojatého prospěchu jsou přirozené;
- materiální pokrok je naším právem...“

*Jsme velice mocní a máme tendenci obejít bezpečnostní mechanismy přírody“; „hodně toho spotřebujeme“, jsme nároční a hledáme „životní naplnění v hmotném hromadění, v konzumerismu“
(Kohák 1993, s. 105)*

Edukační proces ve škole

K čemu směřujeme?

Znalosti o přírodě, kultuře, člověku
(Fy, Ch, Bi, Hi aj.)
Vzájemná propojenost, souvislosti.
Rozvíjení smyslové senzibility,
rozlišovací schopnosti (**oblast**
kognitivizace).

Porozumění znalostem –
systémům (ekosystémy,
společensví, národy, města
aj. ve vývoji, vč. místa a
možností člověka).

Srovnání s reálným světem
přímá zkušenost
aplikace znalostí v každodenním životě.

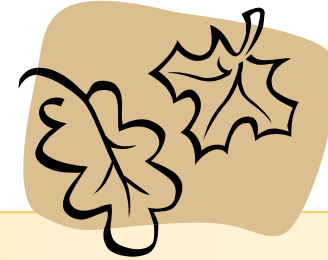

Dovednosti
„vidět a přemýšlet“

pozorovat všemi smysly, pracovat s informacemi,
tvořivě pracovat, tvořit hypotézy, ověřovat, formulovat
názory, hodnotit, řešit problémy...

Postoje
zodpovědnost, obezřetnost, kritický
postoj, opatrnost, respekt, pocit
sounáležitosti, ohleduplnost

Vzdělanost, ethos, hodnoty a sebeomezení;
zodpovědnost, sebedisciplína, ohled na druhé, kultivovaný
altruismus = *hodnoty dlouhodobé perspektivy (Keller) a principy učící se
humánní společnosti (Kučerová)*

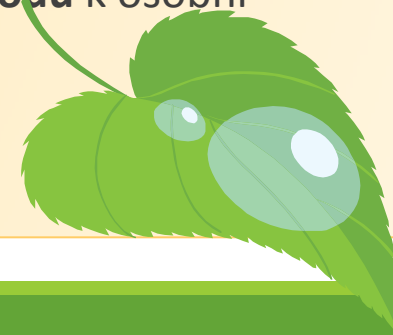

překonávat scientistní koncepce vzdělávání (povrchní faktografie)

od tradičního instrumentálního konceptu vzdělávání k pojetí, zdůrazňujícímu rozvoj celé osobnosti („učení se být“)

orientace v in-formacích x vnitřní integrace, vztah se světem přirozeným a umělým

vést k tomu, aby žáci měli **dostatek racionálních i emočních důvodů** k osobní angažovanosti v problému

Vzdělávací obsah

Klíčová témata

<i>Kognitivní aspekt</i>	<i>Kognitivně - afektivní aspekt</i>	<i>Kognitivně-motorický aspekt</i>
o životním prostředí	pro životní prostředí	prostřednictvím životního prostředí
<p>Ekosystémy – les, pole, vodní zdroje, moře, tropický deštný prales</p> <p>Základní podmínky života – voda, ovzduší, půda</p> <p>Ekosystémy – biodiverzita, energie a život, přírodní zdroje</p> <p>Hodnota přírody</p> <p>Využívání / zneužívání přírody a životního prostředí/ochrana přírody a kulturních památek</p>	<p>Etické principy jednání. Ekologická etika. Prosociální chování.</p> <p>Výchova aktivního občana (svědomitost, ukázněnost, slušnost, ohleduplnost, sebedisciplína, sebeomezení ap.)</p>	<p>Terénní a pozorování Diskuse o životním stylu Řešení dilemat.</p> <p>Projekty EV Badatelské činnosti</p> <p>Ekologizace provozu školy</p>

<p>Kultura jako zdroj různých pohledů a vztahů k přírodě a prostředí Kulturní krajina, lidské sídlo-město-vesnice (umělý ekosystém)</p>		<p>Zvelebování a ochrana domova (tradice dobrých skutků)</p>
<p>Předsudky a stereotypy, diskriminace a rasismus jako kulturní fenomény, nedorozumění/komunikace mezi zeměmi bohatého Severu a chudého Jihu.</p>	<p>Překonávání primitivně egocentrických názorů a hodnot. Nabídka hodnot ke změně manipulativního nahlížení na přírodu i lidskou společnost.</p>	

<p>Globální problémy</p>	<p>Otázky lidských potřeb, hodnot. Konformismus. Materiální konzum. Reflexe a sebereflexe jednání</p>	<p>Organizace a řízení EV ve škole (plánování, projekty, integrující celky učiva, prostředí školy.)</p>
<p>Stav ŽP, nástroje péče o ŽP Člověk a jeho svět Člověk a příroda</p>	<p>Antropologické otázky – humanizace, odcizení..</p>	
	<p>Vztah člověka a společnosti, bohatství a chudoba</p>	
<p>Vývoj vztahů člověka k přírodě (ŽP)</p>		

Estetická percepce
přírody. Příroda a ŽP
jako zdroj inspirací
pro vytváření
kulturních a
uměleckých hodnot
Rozvoj a kultivace
schopností vnímat,
prožívat, hodnotit
krásu přírody jako
celku. Rozvíjení
environmentální
senzitivity jako
predispozice zájmu
poznávat přírodní
prostředí.

Umění a kultura

<p>Souvislosti mezi ekologickými, technickoekonomickými a speciálními jevy, principy UR</p> <p>Člověk a jeho svět Člověk a společnost</p>	<p>Konkrétní aktivity ve prospěch ŽP</p> <p>Člověk a svět práce</p>	<p>Projekty</p> <p>Integrovaná tematická výuka</p>
<p>Vliv prostředí na zdraví, životní styl v kontextu péče o ŽP</p> <p>Člověk a zdraví</p>	<p>Výchova ke zdraví</p>	<p>Sebereflexe, tvorba vlastní koncepce zdravotní výchovy</p>
<p>Zjišťování a posuzování informací, rozlišování závažnosti ekologických problémů, argumentace.</p> <p>Komunikace o problémech ŽP</p> <p>Informační a komunikační technologie</p>	<p>Angažovanost v řešení problémů ŽP</p>	<p>Mapování přírodnin</p> <p>Měření a posouzení situace v krajině, vyhodnocování dokumentace</p> <p>Autentický výzkum</p> <p>Návrhy alternativních řešení</p>

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

napříč kurikulem základního vzdělávání

PÁTEŘÍ VÝCHOVY V NOVÉM TISÍCILETÍ →
PRŮŘEZOVÉ TÉMA V RVP ZV; INTEGRATIVNÍ,
KOMPLEXNÍ CHARAKTER (OBLAST
PŘÍRODOVĚDNÁ SPOLEČENSKOVĚDNÍ +
TECHNICKÁ + ESTETICKO-VÝCHOVNÁ) →
HOLISTICKÝ, SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP;

Environmentální přístup ke vzdělávání

Proměna vzdělávacího kurikula v intencích EV *nové kulturní obsahové principy*

od orientace abiotické a protipřírodní přejít k orientaci **biotické a propřírodní** („od vlády nad přírodou k životu ve shodě s přírodou“); od lidské **nadřazenosti nad přírodou** k „lidské **vřazenosti do přírody**“ (ŠMAJS 1995, KELLER, 2000)

od **převahy dílčích informací** a pasivního přijímání poznatků k rozvoji **evolučního a systémového myšlení** prostřednictvím znalostí a porozumění ekosystémům, včetně vlivů lidské činnosti na životní prostředí;

od **axiologicky arogantního antropocentrismu a mechanistické interpretace** skutečnosti k výchově **ekologicky odpovědného občana**; odolávat hypertrofii civilizačních momentů v podobě diktátu módy, sugesce reklamy.

-
- ✓ vytváření **pozitivní perspektivy světa** a nekompromisní odmítání vulgarizovaných, jednostranných pohledů na realitu; emocionálně až sentimentálně laděných omezení a zákazů, spojených s katastrofickou vizí zániku lidské existence;
 - ✓ **poznávání vlastního regionu**, upevňování vazeb na kulturní a duchovní tradice lokálního společenství (*oblast zvyšování vnitřní motivovanosti*);
 - ✓ morální odpovědnost při odlišování koncepce a způsobu výkladu, které vedou k **zaujímání postojů pasivních, únikových, hédonistických** nebo odpovědných a aktivních;
 - ✓ **obezřetnost**, nepodceňování přírodních zákonitostí;
 - ✓ trvalá snaha po odpovědném a přiměřeném rozhodování i jednání.

Cíle tématu: Voda = život?

Žák:

provádí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu

prakticky zařadí organismus do známých skupin s využitím jednoduchých klíčů a atlasů

zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest

nachází souvislosti mezi činy člověka a chováním přírody

poukáže v nejbližším přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí

rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech svůj názor, popř. připustí i omyl

naslouchá promluvám druhých lidí, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse

samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy

vybírání a využívání pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu vzdělávání

Shrnutí aneb jak přispět k „síle učitelova přesvědčení, jeho živého příkladu a každodenního chování“.

Prezentace svět a jako celku (nic než je izolované, život je vždy „vztahování k ostatním“ v procesu vzájemné závislosti).

Uvědomění si hodnoty přirozeného systému „o sobě“; konfliktu přírody a kultury, vč. nezamlčování destruktivní role kultury vůči Zemi a cest řešení.

Možnosti k přemýšlení o zásadních otázkách existence, o odcizení, odpovědnosti, o mezích využívání přírody.

Dostatek prostoru k reflexi, k pojmenování jevů či dějů, které prožívají, podpora jejich vnitřní aktivity, stálého hledání a proměny – aby se žádoucí hodnoty staly součástí vnitřního světa učitelů.

EV je „více o tom, jak se chovat a jak žít, než o faktografii“.

VÝBĚR LITERATURY

BINKA, B. 2008. *Environmentální etika*. Brno : MU, 2008. ISBN 978-80-210-4594-1.

HORKÁ, H. *Teorie a metodika ekologické výchovy*. Brno : Paido, 1996.

HORKÁ, H. 2005. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-210-3750-4.

HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století. Globální výchova v podmínkách české školy*. 2. rozšířené a doplněné vydání. Brno : Paido, 2000.

KELLER, J.; GÁL, F.; FRÍČ, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha : G plus G, 1996.

KOHÁK, E. *Zelená svatozář*. Praha : SLON, 1998, 2000.

KUČEROVÁ, S. 1996. *Člověk – hodnoty – výchova*. Prešov : Manacon, 1996. ISBN 80-85668-34-3.

LIBROVÁ, H. *Pestrí a zelení*. Brno : Veronica a Hnutí Duha, 1994.

LIBROVÁ, H. *Vlažní a váhaví*. Brno : Doplněk, 2003.

HORKÁ, H.; HROMÁDKA, Z. Perception of health in the context of environmental issues among students of the faculty of education Masaryk university. In *Sborník School and health - topical issues in health education*. Brno : Centrum pedagogického výzkumu PdF MU, 2009, s. 33-49. ISBN 978-80-7392-097-6.

HORKÁ, H.; HROMÁDKA, Z. The Ecotherapeutic Potential of Nature and Taking Care of One s Health. In *Řehulka, E. (ed.) SCHOOL AND HEALTH 21. Papers on Health*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010. od s. 201-212, 12 s. ISBN 978-80-210-5260-4.

HORKÁ, H.; HROMÁDKA, Z. Active Leisure for Health in Context of Environmental Care. In *Řehulka, E. (ed.) SCHOOL AND HEALTH 21. Health Education: International Experiences*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010. od s. 275-290, 16 s. ISBN 978-80-210-5398-4.

KRAJHANZL, J. Ekopsychologie a environmentální chování. In Dlouhá, J. (ed.) *Vědění a participace*. Praha : Karolinum, 2009, s. 132-142. ISBN 978-80-246-1656-8.

ŠMAJS, J. *Potřebujeme filosofii přežití? Úvahy o filosofii, kultuře, poznání, vzděláním řeči a popularizaci vědy*. Brno : Doplněk, 2008. ISBN 978-80-7239-221-6.

WINTER, D. D. N.; KOGER, S. M. *Psychologie environmentálních problémů*. Praha : Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-593-6

ZELINA, M. *Stratégie a metody rozvoja osobnosti*. Bratislava : Iris, 1996. ISBN 80-967013-4-7.

„Co to k čertu s tou Zemí děláme ?“ (Winter, Koger 2009)

Na „našem kousku planety“,
na učitelských fakultách, připravujeme učitele
a vychováváme pro práci s dětmi i dospělými.

Děkuji vám všem.
horka@ped.muni.cz

Děkuji za pozornost

Přeji hodně zdaru ve výchově a věřím vám.

